

STOGODIŠNJICA ROĐENJA MAURICEA ZUNDELA,
PJESNIKA, MISTIKA I TEOLOGA

Dinko Vlašić, Kotor

UDK: 271.1 : 929 Zundel, M. "1897/1975"

Bilo je to početkom Drugoga svjetskog rata, sumornog i mračnog vremena. Svemoćne ideologije - desne i lijeve - osvajale su ne samo geografske prostore nego još više prostore duha i srca, dok se strava logora i gulaga skrivala pod bučnim riječima "novih vremena" i "sutrašnjice koja pjeva". Sutrašnjica će, međutim, tužno ridati i plakati...

Uzaludno je papa Pio XII. grmio "Mirom se može sve postići, ratom sve izgubiti"; i ovaj put su mračne snage pobijedile.

Ne zaboravljamo glasove mirotvoraca koji su bespomoćno vapili u zaglušnoj buci tenkova, aviona, razornih bombi, sve do atomske.

Na učilištima bogoslovlja, gdje smo se u to vrijeme našli, knjige su malko izvan zbivanja, a i sami profesori, iako dragi i založeni, ne skrivaju zbunjenost i strah.

Okruženi ratnom propagandom slušali smo također i blage riječi koje smo razabirali na radio-stanicama i u novinama... Pro-ročke besjede Alojzija Stepinca, dalekovidne - u "Životu" - članke nezaboravnog Tomislava Poglajena D.I., blistave eseje Marakovića, P. Charlesa, Liperta i Sertullangea... U povodu stogodišnjice njegova rođenja oživljujemo ovdje uspomenu na Mauricea Zundela, duhovnog pisca i teologa čija su nam djela u čemernim danima bila melem, svjetlo i putokaz.

Sa svjetskom javnošću u ovoj godišnjici vraćamo dug duhovnom svjedoku i kršćanskom pregaocu, dragom svećeniku i piscu, koji nam je - u zlom vremenu - podario nadahnute izgovorene i napisane riječi: "Ima boli tako velikih, da ih ne možemo izraziti riječima. Pred njima se na neki način stidimo radi svoje vlastite sigurnosti. Htjeli bismo zaboraviti sve što nije u skladu sa bijedom, koje smo svjedoci..." Duh je izgubio svoje lice... nestalo je u nedosljednim ideologijama koje se kolebaju između pojedinca i zajednice, vedrih obzorja, jer misliti je nešto posve osobno... Spasiti ćemo se i uistinu ćemo postići mir samo ako najprije budemo htjeli Boga i Njegovo kraljevstvo u sebi i u svakom od svoje braće... "Posvemašnji materijalizam proglašen dogmom, htjet će izlječiti rane, što ih je čovječanstvu nanio bezdušni kapitalizam, a uistinu duša je kapitalizma bio sam materijalizam..." "U čovječanstvu nestaje osobe, pa se ono podvrgava gospodstvu stvari. A idoli traže ljudske žrtve i dobivaju ih..." (*Nutarnje Evanđelje*, str. 67, 91.133).

Rođen 1897. u Neuchatelu u Švicarskoj Maurice Zundel već u mladim danima - kod benediktinaca - u Einsiedelnu upoznaje cijenu tišine i skromnost. "Tišina kao siromaštvo" stupovi su njegove teologije. U velikom Fribourškom sjemeništu proročki otkriva teologiju koja priziva Vatikanski drugi, ekumenizam i pluralizam.

U Fribourgu je ređen za svećenika 1919. Njegov će biskup već reći o njemu da se "prerano rodio". Imenovan je vikarom župe svetog Josipa u Ženevi i njegov apostolat privlači pažnju koja otkriva novinu. Katehezira djecu poletom udivljenja pred čudom prirode, snagom velikih umjetničkih djela ili kroz svjetlost najnovijih naučnih otkrića. S mladićima i djevojkama govori o socijalno-ekonomskim prilikama, o ženidbi, i pače o seksualnim problemima. Revolucionar za to vrijeme, - za neke nepočudan, "premješten" je u Pariz kao vikar Charentonske župe. Osamljen u apostolskom radu osjeća se "izgnanikom". Poslije će izraziti zahvalnost za to teško iskustvo, ne gajeći nikakvu gorčinu. Jer, pisat će on iskreno, "u tim trenucima iskusio sam sve do dubine svog srca šutnju, siromaštvo i križ i tako našao svoj vlastiti put u misli i djelatnosti. Bez ove periode 'smrti', ne bih nigdje znatno napredovao."

"Ljubav je ono što treba spasiti u sebi i u drugima."

Doskora postaje duhovnik kod benediktinki u ulici Monsieur. Počinje nanovo disati. Uspostavlja prijateljstvo sa svećenikom Montinijem, budućim papom Pavlom VI. i drugim uglednim osobama u svijetu umjetnosti i znanosti.

Počevši od 1929. godine, nalazimo ga u Londonu, Jeruzalemu, Bejrutu, Kairu i Rimu: dvadeset godina lutajućeg života dok ga nije mons. Ramuz vratio u Švicarsku u Lausanneu. Nastavit će sve do svoje smrti godine 1975. voditi život putujućeg propovjednika, dajući mnogobrojne duhovne vježbe, uz pisanje i plodno duhovno vodstvo. "Njegova je riječ vatrena", piše o. Marc Donzé. "Samostojna je, jer je savršeno usklađena s dubokim duhovnim životom. Bogata je i zavodna, oslonjena na golemu kulturu. Nadasve izriče čovjeka i Boga s prozirnom sigurnošću. I ako nije imala odjeka njegova snažna poruka za života, tim je plodnija poslije njegove smrti." Maurice Zundel ostavio je kao svjedočanstvo svojeg duhovnog iskustva dvadesetak knjiga i brojne članke i oglede.

Godine 1972. papa Pavao VI., povjeravajući svom prijatelju korizmene duhovne nagovore u Vatikanu, reći će za njega: "Pjesnički mistički genij, pisac i teolog, u svemu blistavo sazdan."

Zundel među Hrvatima

Još 1941. godine, dakle ratnih, mračnih dana, "Zbor franjevačkih bogoslova" u Zagrebu prevodi njegovo *Nutarnje Evanđelje* i najavljuje prijevod *Pjesma svete Liturgije* koja će tek kasnije

izići u ciklostilu, kao i knjiga *Recherche du Dieu inconu, Traženje nepoznatog Boga*, vrsta kateheze njegova stila i koju je preveo potpisnik ovog članka. Prije toga u knjizi *Seksualni problemi* izlazi njegov magistralni članak *Ljubav Sakramenat*.

Pišući predgovor *Nutarnjem Evandelju*, Dušan Žanko nije skrivao svoje divljenje kod otkrića Mauricea Zundela. Doslovno je prenio sud V. Honnaya koji je o *Pjesmi svete liturgije* pisao: "Odlično djelo najrjeđe kvalitete, istinska i čista radost, odgovor na ono, što se uopće može zaželjati i najegzaktnije a istodobno najsublimnije o Misi. Teolog asketa, istančan dubok mislilac, osjetljiv na sve suvremene probleme, autor je još k tome pisac prve vrste: stil suvremene otmjenosti i ugladenosti čudesno prevodi čitavu misao duhovne nutrine i zaodjeva je, bez ikakvog napora, blistavim tkivom izvanrednih slika savršene ispravnosti. Zundelove stranice traže da ih polako uživamo i češće se na njih povraćamo. Ponovna lektira neće iscrpsti sadržinu meditacija o nekim fundamentalnim temama neizmjerne plodnosti." Žanko dalje nastavlja da je njegovo djelo "poput Danteove pjesme *Sakramentalna vizija svemira*, kakve svijet do sada nije imao izražene u riječi, osim u djelima mistika".

I François Mauriac je za svoj glasoviti *Vie de Jesus* kao motto uzeo odlomak iz Zundelova *Creda*, u kojem je riječ o Kristu na kojem bitno počiva kršćanstvo, jer "On je njegova Osoba, njegova živa Ličnost, pored toga, što je njegova istinita nauka".

Iz *Pjesme svete liturgije* navodimo stavak gdje se nazire Zundelov pogled na kozmos, život, čovjeka i Boga: "Sve je vaše, Vi ste Kristovi, a Krist Božji" (sv. Pavao).

"Još nezapažene zvijezde, zvjezdane magle izvan našeg dohvata, nepoznata sunca i svi svijetli putnici nebeskih puteva, nevidljiva zvijezda u mikroskopskom polju atoma, tajanstvena zračenja koja se cijede iz njegovih rana i svi beskrajni valovi koji povezuju sva tjelesa u beskrajnom ritmu nečuvene muzike koja je samo jedinstvo svemira, svi ti prostori, sve te snage, svi vas ti mrtvi pozivaju, žele biti glas u vašoj pohvali, kliktaj ljubavi u vašem srcu; s ričućim životinjama pustinje i šutljivom faunom mora, sve do sakrivene boli domaćih životinja.

Ali oči otkrivaju još prostranije prostore: titravi insekti u zunanju suludog lijeta, mudri, radišni i tajanstveni mravi, istančani i tanani leptiri koji su slavne note tišine i ti zračni cvjetovi koji ispunjaju zoru svojim pjevom i to cvijeće koje nema ni krila ni glasa i koji pružaju svjetlosti sjajno počivalište svojih vjenčića: sva simfonija mirisa, simfonija boja i zvukova traži utočište u vašoj duši.

S koliko, pak, još više razloga dušu vaše braće i sestara. Evo najprije svih povijesnih heroja, onih koji imaju ime i onih koji su zakopani u nepoznatoj slavi; svi sveti, svi moćni, svi slabi, sve

žrtve, svi grešnici: jer to je negda bilo u knjigama, ali je to danas u ljubavi." (Svemir je dar, *Pjesma svete Liturgije*, str. 352).

I dalje, predstavljajući *Nutarnje Evandjelje* Žanko nastavlja: "Da je intenzivnija kultura i duhovna reakcija u našoj hrvatskoj inteligenciji i da je uznemirenija savjest kod izvjesnog dijela te inteligencije, ovo bi malo djelo bilo dočekano velikim zanosom kao rijedak književni događaj, kao svježa duhovna struja najviše napeitosti, kao standard-djelo u stvaranju novog mentaliteta".

Stalno se poziva ne na vjerske običaje nego na svjedočanstvo duše, jer je ona "po naravi kršćanska" i evo kako načela kršćanske nauke prikazuje s unutrašnjeg gledišta "ne bi li se tako shvatio njihov bitni odnos sa duhovnim životom". "Intimior intimo meo" (Najunutrašnjiji u meni, sv. Augustin, *Unutrašnji susret*)

Unutrašnji susret

"Zar ne, teško je protumačiti po čemu prepoznamo neko remek-djelo. Još niste počeli ni razmišljati, a već ste zaneseni i očarani. U sjaju i radosti, što u vama nastaju, najednom prepoznajete tajanstveno biće Ljepote, koju u svojoj duši neprekidno nesvjesno naslućujete. Slika što je imate pred očima, samo produbljuje želju za Ljepotom time, što intimnije pokazuje njezinu nazočnost i neodoljivu privlačnost.

Bila to slika osobe ili prirode, predmet nadilazi samog sebe. Ali vi nazirete, da iznad boja i oblika postoji neka stvarnost, koju doskora ponovno nalazite u nekoj Bachovoj fugi ili Beethovenovoj simfoniji ili u kiti cvijeća ili u pogledu djeteta. Stvarnost koja ne pripada nijednom vremenu, nijednom mjestu; stvarnost koja blista sa svake umjetnine, a nije vezana ni za jednu. Uvijek stara i uvijek nova... Kako li je divna ona poveznost umjetnosti kroz vjekove, kako li je divna ona velika povorka vjekova prema Ljepoti, onaj preporod u svakom naraštaju i ona neslomiva vjernost. Pravi je umjetnik onaj koji sluša, koji se pokorava i koji dopušta da ga njegov predmet prožme tako, da uživivši se duboko u njegovu tajnu opazi nevidljivu Prisutnost...

Znanost na svoj način ide istim putem, da dopre do istog otkrića. Naravno njezini se materijalni pogledi neprestano mijenjaju, pa svaki dan otkrivaju neistraživo polje. Ali njezin duboki zanos posve je jednak od Pitagore do Einsteina, od Arhimeda do Plancka. Sve istraživače goni istina; nju oni nazrijevaju bez pres tanka ali uvijek iza zastora, koji su otkrili u nekoj vrsti blještava svjetla; nju su najednom lično sreli i radosno uskliknuli: 'Heureka'.

Svetost - koja se, uostalom, može savršeno složiti s umjetnošću i sa znanošću - svetost je još uvijek providnija nego znanost i umjetnost.

A upravo po svetosti ona tajanstvena vrijednost, kojoj umjetnici i učenjaci tako plemenito posvećuju svoj genij, otkriva svoj zasebni značaj i svoju stvaralačku djelatnost. Kako da sretnemo Franju Asiškoga ili Vinka Paulskoga, a da ne upoznamo Onoga koji ih ispunja, a da ne zadržćemo od radosti u prisutnosti Boga živoga?

Ovako nam život u svakom smjeru donosi potvrdu, da Bog postoji. Iz toga nije izuzeta ni ljubav o kojoj Goethe piše: "Zaljubljeni smo samo u ljubav" (*Nutarnje Evandjelje* str. 32).

Homo Assisiensis prije Asiza 1986.

U svojoj ekumenskoj viziji Maurice Zundel gleda vrlo široko kad u Rekolekciji opatije La Rochette rujna 1963. izlaže:

"Kršćanstvo koje je sazdano na siromaštvu čovječnosti Našeg Gospodina, ne omalovažava objave koje su se ukazale prije njega. Ono izričito zauzima drukčiji stav, da bi sabralo svo izraelsko proroštvo: Jer se ne zadovoljava osakaćenom cjelovitošću, ono također želi prihvatiti sva proroštva, koja su bila pače i prije opstojanja samog Izraela, prije Abrahamova poziva u onom beskrajnom razmaku koji je veći od pola milijuna godina, koji polazi od postanka čovjeka do poziva Abrahamova. Mi smo uistinu sigurni da u tom razmaku Božanstvo nije ostalo nijemo, nego se je priopćavalo čovječanstvu, gdje je bilo proroka ne doista univerzalnog značenja kao kod izraelskih proroka, ali koji su ipak bili vijesnici i nosioci Božje riječi.

Bilo da se radi o Budi, koji je svetac izvanredne veličine, bilo da se radi o vedanskim knjigama koje su hranile brahmansku religiju, bilo da se radi o mudrosti starih Kineza ili o Konfuciju ili Laoceu, bilo pače da se radi o Proroku islama u jednom idolopoklonskom narodu koji drukčije ne može prihvatiti monoteizam, kršćanstvo ne zanemaruje nijednog Božjeg svjedoka. Ono jednostavno kruni njihovo svjedočanstvo, ono dovršuje, ono se ispunja u svjedočanstvu Isusa Krista u kojem se ostvaruje najuzvišenije Utjelovljenje.

Na stanoviti način, svi proroci, svi mudraci, svi geniji, svi heroji sačinjavaju neku vrstu Božjeg utjelovljenja, što znači da Bog, na stanovit način, postaje prisutan preko njih, iako je ta objava uvijek nesavršena i manjkava."

Maurice Zundel pripada rodu "duhovnih avanturista" kojega Pavao VI. obilježuje kao "mističnog genija", gdje se Bog otkriva u siromaštvu i tišini kroz ljudsko iskustvo. U knjizi *Vjerujete li u Boga*, on kao da obraća pitanje "Vjerujete li u čovjeka". O toj temi je i druga njegova knjiga *Čovjek nadilazi čovjeka* također djelo posebno vezano za Pascala odakle i uzima naslov. Kao i u drugoj

knjizi "Recherche de la personne" (*Traženje sama sebe*) usmjeruje se na unutrašnjost slijedeći Sokratovu misao "Upoznaj sama sebe" i Kristovu "kraljevstvo je Božje u vama", "obratite se i vjerujte Evanđelju", da bi naglasio: "Ništa nije na našoj visini i beskrajni materijalni prostori samo su slika naše gladi."

Udivljenje Mauricea Zundela pred Bogom Evanđelja posvjedočuje da Bog nije samo odgovor na pitanje čovjeka nego neizmjerljivo veći dar u kome se čovjek može ostvariti. Jer, za njega, samo je onda istinski čovjek kad je otvoren prema drugome, Sve-moćnom Drugom koga skromno naziva "Prisutnošću". "Liturgija ostaje najsvetiji misterij" piše on, jer se kroz čine, riječi i simbole, radi o susretu Prisutnosti Ljubavi. Sav je apostolat u tome: zračiti ljubav, ništa drugo! Treba u drugima spasiti Ljubav, i kako je spasiti? Ljubavlju. "Onamo gdje nema ljubavi, unesite ljubav i iznest ćete ljubav."

Kad Zundel govori o Bogu, ulazi suvereno u tajnu Trojstva i vodi čovjeka u školu sebedarja. U školi sv. Franje Asiškoga otkriva sreću siromaštva. To siromaštvo najbolje opisuje osobu koja je u sebi ograničena prostorom i vremenom ali žedna beskonačnog koje se doseže sebedarjem.

Maurice Zundel živi i piše u divljenju: "U skromnosti pronalazimo dostojanstvo; ulaženjem u muziku, ulaženjem u spoznaju, u žarkom gajenju nauke, u ljubavi prema prirodi, u prelaženju neke planine, u promatranju sunca, u zanošenju mirom zvjezdane noći... tražiti svugdje da procvjeta to izbijanje ljepote, veličine i dostojanstva. Tada nemamo potrebe da se snizujemo, više se ne misli na sebe, uranjamo u Ljepotu koju susrećemo, zaboravljamo se u muzici, zadivljeni smo prirodom i u radosti divljenja, komuniciramo sve dublje s božanskom Prisutnošću koja se otkriva pod tim bezbrojnim licima, pod svim tim gledištima prirode, umjetnosti i čovječnosti" (*Homilija*, Lausanne 1960.).

Zundelova metoda

Zundelova je tajna pored neodoljivosti njegova izraza u njegovoj metodi. A ta metoda polazi od ljudske duše, psihološka je i životvorna. Ona iz duše izvlači njezinu veličinu i njezino određenje; ona "oživljava dogmu" kroz najjednostavnija i najopćenitija ljudska iskustva "kroz svjedočanstvo duše"...

Metoda kojom se ne gleda apstraktno na zanos naravi i milosti, te koja ne polaže sve na izvanjske mjere. Metoda koja više pokušava pokazati nego dokazati... Metoda koja "glavna načela kršćanstva" prikazuje s nutarnjeg gledišta; koja razmatra o objavi, kad je ona najživotnije pristupačna duši, tj. kada unutarnje svjetlo

prima vanjski prijedlog, u času kada se susreću tajanstvene zrake svete vjere i božanskog glasa.

Zundel bi htio da one koji ulaze u sebe, poštujemo, da im poklonimo najveću pažnju, da ih obaspemo dobrotom i okružimo ljubavlju. "Biti kršćanin" piše u svom *Traženje nepoznatog Boga*, "znači nositi čitavi svijet u svom srcu".

Pisac i urednik revije "Prier" (*Moliti*) J. P. Dubois-Dumee piše za njega. "Zundel je razvio jednu od najplodnijih duhovnosti našeg vremena. Njegova je velika zasluga što je obnovio našu viziju o Bogu koji daje prostrano mjesto čovjeku kao odabraniku i prijatelju, a ne kao takmacu. Bio je čovjek susreta, duhovni pratilac. Za njega je molitva bila čovjekovo uslišanje Boga. U ovom čovjeku Božjeg duha otkriva se svjedok Božje nježnosti" (*Prier*, ožujak 1997). Otac Marc Donzé, učenik Zundelov i profesor pastoralne teologije u Fribourgu, sažima misao svog učitelja u sljedećoj pjesmi:

Vjerujem, Gospode, u čovjeka,
jer ti prvi vjeruješ
u onoga koga si stvorio.

Od prvoga časa,
dok je on bio samo skup ćelija,
u njemu si stvorio nepovredivi prostor,
tajni perivoj, gdje ga nazivaš njegovim imenom.

Postavljaš u njega obećanje beskrajnog dostojanstva,
tako beskrajnog kao ljubav koju mu nudiš
u najdubljoj dubini srca.

Uzimaš nužnu smionost njegove slobode,
jer, za Tebe, nema ljubavi bez slobode.

Toliko imaš povjerenja u njega da ga pozivaš
na odgovornost saveza s Tobom.
Čekaš na njegov pristanak na tvoj prvi fiat.

Otvarajući zlatni prsten vječnih zaruka
daješ mu zadaću da ga zatvori
da sve bude u punini.

Vjerujem u čovjeka
mimo svega što mogu vidjeti,
jer Ti si prvi koji ga gledaš
u mogućoj veličini

u mogućoj plemenitosti
u mogućem pomirenju.

Nedosižni Bezdane
koji se milošću priopćavaš
ti si sav dar, za čovjeka
tako velikog i tako malenog.

Bože ponizni i blagi
koji me pozivaš u svoju Ljubav.

Gospode, učini me skromnim i siromašnim
na tvoju sliku
da i ja vjerujem u čovjeka. Amen.

(*Prier*, ožujak 1997.)

Sa svoje strane O. Jules Bulliard ovako parafrazira M. Zundela:

Gospode,
nisi Ti daleki i nedostupni Bog.
Vjerujem, naprotiv,
da si mi posve blizu
i da stanuješ
u najdubljjoj dubini mog bića,
vjerujem da u meni ima neka tajna,
sveta tajna, nedostižne dubine.

Vjerujem da si Ti u meni
kao poziv, kao kvasac,
kao magnetizam,
kao skriveni izvor
koji izbija u život vječni.
Vjerujem da je tvoje lice
utisnuto u moje srce
i da je moje pravo ime skriveno u Tebi.

Vjerujem da si Ti moje unutarne nebo
i da je u meni svetište božanstva
i zdenac vječnog života. (*Prier*, ožujak 1997.)

MAURICE ZUNDEL (1897.-1975.)

Ecrivain, mystique, théologien

Résumé

Un génie de poète, génie de mystique écrivain et théologien. Il a laissé comme témoins de son expérience spirituelle une vingtaine de livres et de nombreux articles. Il fait partie de la race des "aventuriers spirituels". Pour ce génie mystique Dieu est "silence et pauvreté" et il se laisse découvrir à travers l'expérience humaine. C'était un homme de contacts et de dialogues ouvert à la pensée et à la science de son temps. Il est précurseur de Vatican II et d'Assise 1986.